

TEKST EN
FOTOGRAFIE
ton van den born

Expositie over identiteit, conflict en hokjesdenken

‘Da’s vast een

De bovenbouw van het groene vmbo Den Bosch bezocht de reizende expositie ‘Denk jij buiten je Inbox’. Bedoeld om leerlingen te laten nadenken over vooroordelen, identiteit, conflict en groepsgedrag. Klas 3D, basisberoeps, ging er heen.

“**D**at is een homo. Die kijkt zo uit zijn ogen, dat zie je direct. En die vrouw met die theedoek hoort bij die donkere man.” Een groepje derdejaars leerlingen van het vmbo in Den Bosch (Helicon Op-leidingen), gebogen over twee touch

screens, plaatst mensen van wie ze denken dat ze partners zijn. Twintig foto’s van tien stellen. Vingers vliegen over het scherm. “Die en die, dat zijn twee krakers. Die horen bij elkaar.”

‘Denk jij buiten je Inbox’ is een rondreizende doe-tentoonstelling, nu in de oude Gruijterfabriek, een leegstaand complex in Den Bosch.

Vooroordelen, daar gaat de installatie met portretten over. Wat denk je: wie van deze mensen houdt van mannen, voor wie is geloof belangrijk, wie voelt zich Nederlander? Ze denken het te weten: dat is vast een Pool en dat is een zwerver. Maar de zwerver blijkt docent en de vrouw met het hoofddoekje voelt zich helemaal Nederlandse.

zwerver'

Het grootste deel van klas 3D van het vmbo Den Bosch: v.l.n.r. Sam, Jules, Loes, Marilza, Jenna, Johnny, Kevin, Rachel, Joey, Nolly en Wesley

Dode mensen

Bij een andere installatie, over identiteit, plaatst Rachel bordjes zoals familie, vrijheid, liefde, uitgaan, afkomst, vrienden, huisdieren en toekomst. Wat ze belangrijk vindt, komt in het midden. Ze wil graag kapster worden, maar negeert de bordjes 'school' en 'opleiding'. Belangrijk is 'thuis', 'gezin', 'vrienden' en 'liefde'. En ook 'telefoon' en 'brommer'.

De expositie draait om vragen zoals wie je bent en hoe je de wereld om je heen ziet. Je gebruikt vooroordelen en stereotypering. Je wilt bij groepen horen; prima, maar je sluit soms mensen buiten. Je laat je beïnvloeden door de media en dat kan leiden tot ophitsing en geweld. Je plakt labels, en je discrimineert, soms zonder het te willen.

Ik merk er dat ik ook vaak in hokjes denk. Een eerste indruk bepaalt vaak of ik afstand tot iemand voel of juist niet en hoe ik mensen benader. Dit is confronterend. Niet alleen voor mij, want ook begeleidende docenten geven na afloop toe hoe leerzaam het voor hen was.

Wat het precies met de leerlingen doet, is moeilijk te zeggen. Ze reageren heel direct, maar doorzien de bedoeling niet altijd en dwalen snel weer af. Bijvoorbeeld als Cees van Meel, docent en inspirator van dit project vanuit Helicon Opleidingen, zegt dat geloof voor hem heel belangrijk is. Hij vertelt dat hij actief is in de kerk en avondwaken voor overledenen leidt. "Och meneer, ziet u dan ook dode mensen? Is dat niet akelig?"

Na anderhalf uur door de expositie gaan de leerlingen over tot de orde van de dag: wiskunde of Engels, roken, en 'het vriest buiten'. Als journalist wil ik liefst meteen effect

zien. Sta je anders in de wereld na deze expositie? Dat is veel gevraagd. "Het is niet te meten", zegt Van Meel. Achterin zijn auto reageren de drie jongens die mee terug rijden van de fabriek koeltjes: "Ja, was wel leuk." Groepsdruk?

Keichill

Het meisjesgroepje - ze hebben zelf hun, veilige, groepje gekozen - praat na over de installatie waarbij ze kunnen ingrijpen in een ruzie. Ja, ze hebben ook wel eens ruzie, erkennen ze, heel vervelend. Jenna heeft het er zichtbaar moeilijk mee. "Het komt niet meer goed." En Loes erkent dat ze regelmatig mot heeft met haar vriend, "over van alles en helemaal niks". "Kan dat opgelost worden, denk je?" "Ja," zegt ze stoer, "als hij normaal doet."

Maar wat is normaal en wat is vreemd? Wat is gewoon en wat wijkt af? Waar hoor je bij, hoe gaat dat met groepen en wie laat je toe? De meisjes lopen met een begeleider naar een installatie over buitensluiting. Ze spelen een computerspel. Ze kunnen niet bij elkaar op de schermen kijken. De suggestie is dat ze met elkaar spelen, maar in werkelijkheid spelen ze tegen de computer. En die houdt ieder van hen buiten het spel. Het duurt dan ook niet lang of ze beginnen verontwaardigd te roepen: "Hé, wat flauw, speel eens naar mij, waarom krijg ik nooit de bal?"

Sluiten jullie ook wel eens iemand buiten? "Ja," zegt Loes, "de leraren; die wil je er echt niet bij." Achter haar staat Van Meel. "Ja, behalve hem, hij is keichill!"

Groepsdruk

Met 'die leraar' praat ik nog even na in de personeelskantine. Klas 3D is onderweg naar de les en de vol-

Cees van Meel: "Ik verwacht wel dat het iets met ze doet.

Dat ze aanvoelen hoe het voelt om buitengesloten te worden en dat je heel vaak mis zit."

Inbox

> Waar

'Denk jij buiten je Inbox' is een rondreizende doentoonstelling van de stichting Critical Mass uit Utrecht. De Brabantse stichting Basta!, strijdend tegen racisme en discriminatie, heeft vanwege haar tienjarig bestaan de expositie naar Den Bosch gehaald, waar deze tot eind februari blijft. Daarna gaat de expositie naar Utrecht.

> Waarom

Mensen, vaak jongeren, bewust maken van sociale processen die kunnen leiden tot conflict en hen handvatten bieden om hier constructief mee om te gaan.

> Wat

- Introductiefilm over identiteit en groepsgedrag. Zijn wij wat andere mensen denken dat we zijn, allochtoon, bejaarde of hangjongere? Groepsgedrag (feesten, rouwen, protesteren) kan goed en verkeerd uitpakken.
- In groepjes met een door Critical Mass getrainde begeleider naar de tentoonstelling. Afhankelijk van de groep wordt een keuze gemaakt uit de installaties. Over sociale categorisatie bijvoorbeeld, met hokjesdenken en vooroordelen. In de installatie 'perspectief' krijg je verschillende kanten van een burenruzie te zien en bij 'radio-inbox' kun je oefenen met dat perspectief. Verder gaat het over sociaal-psychologische processen zoals gelijkvormigheid, sociale druk en rolgedrag.

gende groep is naar de fabriek. De school heeft in december een bordje gekregen van de stichting Basta! dat aangeeft dat ze artikel 1-school zijn. Artikel 1 zegt: gelijke behandeling en geen discriminatie of racisme. Voor zo'n benaming moet 70 procent van de leerlingen een handtekening zetten en de school moet activiteiten over het thema organiseren. Elk jaar moeten ze aantonen dat ze nog steeds minimaal 70 procent ondersteuning hebben en acties houden.

"Waarom dat voor ons belangrijk is? Je weet als leerling, ouder of docent waar de school voor staat. Nieuwe leerlingen moeten ook allemaal tekenen. Wil je dat niet, dan moet je naar een andere school."

Cees van Meel werd in de community Kies Kleur in Groen gewezen op de Inbox-expositie. Hij was direct enthousiast. "Ik verwacht wel dat het iets met ze doet. Dat ze aanvoelen hoe het voelt om buitengesloten te worden en hoe beperkt en relatief het is om labels te plakken op mensen. Dat je heel vaak mis zit. Maar bij elke groep is het anders." Bovendien, denkt hij, reageert een leerling binnen de groep heel anders dan als je iets individueel zou vragen.

Een vervolg op Inbox is er op school voor klas 3 en 4 niet echt. Het vmbo in Den Bosch kent in klas 2 het project 'Zwarte pietten'. Thema: iedereen is anders. In de derde klas is er een normen-en-waardenproject. In klas 1 gaat het over levensvragen

en is er een multicultiproject. En er is een jaarlijkse derdewereldactie met kraampjes op het schoolplein. "We vinden dat ze op school niet alleen maar naamvallen moeten leren, maar ook dat ze respect krijgen voor andere mensen", zegt van Meel. "Begrip voor het feit dat mensen anders zijn."

Meer informatie:
www.criticalmass.nu of bij
 Cecile Verhees, projectleider,
cecile@criticalmass.nu,
 06 1291 2464.